

การรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะและการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าว
ของเกษตรกรในเขตโครงการพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูข้าว จังหวัดชัยนาท

นางจินตนา สุนทรโรทก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาสัตวศาสตร์มหาบัณฑิต

ภาควิชาการประมงสัตว์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2531

ISBN 974-568-725-1

ลิขสิทธิ์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

014196

117480354

FARMERS' INFORMATION EXPOSURE, KNOWLEDGE, ATTITUDE
AND USE OF PESTICIDES IN SURVEILLANCE AND EARLY
WARNING SYSTEM-SEWS KNOWLEDGE TRANSFER PROJECT IN CHAI NAT

Mrs. Chintana Soondarotok

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Public Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

1988

ISBN 974-568-725-1

จินตนา สุนทรโทก : การรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะและการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าว
ของเกษตรกรในเขตโครงการพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูข้าว จังหวัดชัยนาท (FARMERS'
INFORMATION EXPOSURE, KNOWLEDGE, ATTITUDE AND USE OF PESTICIDES IN
SURVEILLANCE AND EARLY WARNING SYSTEM-SEWS KNOWLEDGE TRANSFER PROJECT
IN CHAI NAT) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร. ธนวดี บุญลือ, 193 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับ การรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และการใช้
สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าว ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทักษะและการใช้สารเคมี
ป้องกันกำจัดศัตรูข้าวกับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ อายุ รายได้ ความถี่ในการเข้ารับการอบรม ความถี่ในการใช้
แบบสำรวจศัตรูข้าว ความถี่ในการเปิดรับข่าวสารวิธีป้องกันกำจัดศัตรูข้าว และประสิทธิผลในการใช้สาร
เคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าว โดยทำการศึกษาเกษตรกรจังหวัดชัยนาท จำนวน 376 คน ใน 5 อำเภอ
ผลการวิจัยมีดังนี้

1. วิถีเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงเกษตรกรได้มากที่สุด นอกเหนือจากวิทยุแล้ว เกษตรกรส่วนใหญ่
เปิดรับข่าวสารทั่ว ๆ ไปจากโทรทัศน์ ส่วนข่าวสารทางการเกษตรนั้น เกษตรกรเลือกที่จะรับข่าวสาร
จากเจ้าหน้าที่หน่วยป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โดยที่เกษตรกรประมาณสองในสามระบุว่าได้รับข่าวสารทาง
การเกษตรจากเจ้าหน้าที่หน่วยป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เป็นอันดับหนึ่ง สำหรับประสิทธิผลภายนอกสังเกตพบว่า
เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งไม่ได้เดินทางไปที่อื่น ๆ

2. เกษตรกรส่วนใหญ่รู้จักศัตรูธรรมชาติเป็นบางชนิด เช่น แมงมุม และตัวงเต่า และมี
เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่มีความรู้เรื่อง ระดับเศรษฐกิจของศัตรูข้าว นอกจากนี้เกษตรกรประมาณ
ครึ่งหนึ่ง เชื่อว่าการรู้จักจำแนกศัตรูข้าวมีประโยชน์มาก และประมาณสองในสามต้องการให้เจ้าหน้าที่หน่วย
ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชจำแนกศัตรูข้าวให้

3. เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมี ที่ถูกต้อง และทราบว่าสารเคมี เป็น
อันตรายต่อสิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีความรู้ เกี่ยวกับชื่อยาที่เหมาะสม เกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยว
กับการใช้สารเคมี ส่วนทัศนคติที่ไม่ถูกต้องคือ เกษตรกรประมาณสองในสาม เชื่อว่าสารเคมี กำจัดศัตรูพืช
ได้ดีที่สุด และอีกประมาณครึ่งหนึ่ง เชื่อว่าการใช้สารเคมี ครอบจักรวาลดีที่สุด นอกจากนี้ เกษตรกรเกือบ
ทั้งหมดสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องในการใช้สารเคมี และประมาณหนึ่งในสามเคยแพ้สารเคมี หลังฉีด
พ่นยา

4. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทักษะ และการใช้สารเคมี กับปัจจัยต่าง ๆ
ของเกษตรกร พบว่า

4.1 ความถี่ในการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์ทางบวก กับความรู้ ทักษะ เกี่ยวกับการ
โครงการพยากรณ์ฯ และความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติในการใช้สารเคมี

4.2 ความถี่ในการใช้แบบสำรวจศัตรูข้าวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความรู้ เกี่ยวกับการ
โครงการพยากรณ์ฯ ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติในการใช้สารเคมี

4.3 ประสิทธิภาพในการใช้สารเคมี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความรู้ ทักษะ เกี่ยว
กับการโครงการพยากรณ์ฯ และความรู้ ทักษะ ในการใช้สารเคมี

4.4 ความถี่ในการเข้าฝึกอบรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความรู้ เกี่ยวกับการโครงการ
พยากรณ์ฯ และการปฏิบัติในการใช้สารเคมี

4.5 รายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความรู้ และทัศนคติ เกี่ยวกับการโครงการพยากรณ์ฯ
และทัศนคติต่อการใช้สารเคมี

4.6 อายุ มีความสัมพันธ์ทางลบกับ ความรู้ เกี่ยวกับการโครงการพยากรณ์ฯ ทัศนคติต่อการ
ใช้สารเคมี ทัศนคติต่อโครงการพยากรณ์ฯ ความรู้เกี่ยวกับสารเคมี และการปฏิบัติ เกี่ยวกับการใช้
สารเคมี

4.7 ความถี่ในการเข้าฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ทางลบกับ ทัศนคติ เกี่ยวกับการใช้สารเคมี

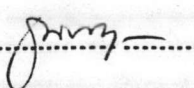
4.8 ความรู้เกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ ทัศนคติเกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ ความรู้
เกี่ยวกับสารเคมี ทัศนคติเกี่ยวกับสารเคมี และการปฏิบัติ เกี่ยวกับการใช้สารเคมี ต่างก็มีความสัมพันธ์
ทางบวกซึ่งกันและกัน

ภาควิชา ..... การประชาสัมพันธ์ .....

สาขาวิชา ..... นิเทศศาสตร์พัฒนาการ .....

ปีการศึกษา ..... 2530 .....

ลายมือชื่อนิสิต .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

CHINTANA SOONAROTOK : FARMERS' INFORMATION EXPOSURE, KNOWLEDGE, ATTITUDE AND USE OF PESTICIDES IN SURVEILLANCE AND EARLY WARNING SYSTEM-SEWS KNOWLEDGE TRANSFER PROJECT IN CHAI NAT. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. THANAVADEE BOONLUE, Ph.D. 193 pp.

The purpose of this study was to survey rice farmers' information exposure, knowledge, attitudes, and use of pesticides. An attempt was made to find out the relationship between farmers' knowledge, attitudes, use of pesticides in rice and some factors, namely their age, income, frequency of training participation, frequency of using surveillance sampling form, frequency of exposure to pest control information and experience in pesticide use in rice. The subjects involved in this study were 376 farmers in the 5 districts of Chai nat. The results of the investigations were as follows:

1. Radio was the most affordable mass medium but television was also used by most farmers. With respect to pest control information, two-thirds of the subjects ranked the PPSU staff as the most valuable source. Concerning experience gained from outside, approximately half of the subjects answered that they never went out of their community.

2. A majority of the subjects knew some natural enemies such as spiders and lady bird beetles. Only about half of them knew what the economic threshold level was. Half of the subjects believed that being able to identify rice enemies was important and about two-thirds wanted the PPSU staff to help them identify the rice enemies.

3. Most farmers had knowledge of the safe use of pesticide and knew that chemicals polluted the environment but they did not know which pesticides were appropriate to use. Most of them had a cautious attitude toward pesticide use. Two-thirds of the subjects, however, believed that chemicals were the best for killing pests. About half of them also believed that the broad spectrum chemical was the most useful. Most subjects had good practices when using chemicals even though one-third of them had experienced some side effects after spraying chemicals.

4. The relationships between the subjects' knowledge, attitudes, use of pesticides and some factors were as follow:

4.1 Exposure to pest control information had a positive relationship with the farmers' knowledge, and attitudes toward Surveillance and Early Warning System (SEWS), and knowledge, attitudes and the use of chemicals.

4.2 Frequency of using surveillance sampling form had a positive relationship with farmers' knowledge of SEWS, and knowledge attitudes and practices in the use of chemicals.

4.3 Experience in pesticide use had a positive relationship with knowledge and attitudes toward SEWS, and knowledge and attitudes toward the use of chemicals.

4.4 Frequency of training participation had a positive relationship with knowledge of SEWS, and the use of chemicals.

4.5 The farmers' income had a positive relationship with knowledge and attitudes toward the SEWS, and attitudes toward the use of chemicals.

4.6 Age had a negative relationship with knowledge of SEWS, attitudes toward the use of chemicals, attitudes toward SEWS and knowledge and use of chemicals.

4.7 Frequency of training participation had a negative relationship with attitudes concerning the use of chemicals.

4.8 Knowledge of SEWS, attitudes toward SEWS, Knowledge of chemicals, attitudes toward chemicals and practice in the use of chemicals were all positively related to one another.

ภาควิชา ..... การประชาสัมพันธ์

สาขาวิชา ..... นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

ปีการศึกษา ๒๕๓๐

ลายมือชื่อนิสิต .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี โดยได้รับความร่วมมือและความกรุณาจากบุคคล
หลายท่าน จึงขอขอบพระคุณและสำนึกในน้ำใจไมตรีของท่าน ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนวดี บุญลือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำ
แนะนำ ชี้แจง แก้ไข และติดตามผลทุกขั้นตอนในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบญจรงค์กิจ กรุณา เป็นประธานการสอบ
วิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.วิเชียร เกตุสิงห์ กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ช่วยเหลือ
ในด้านสถิติ และระเบียบวิธีวิจัย

อาจารย์พัชนี เขยจรรรยา ได้ให้ความช่วยเหลือด้านการเขียนโปรแกรม
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ และแก้ไขวิทยานิพนธ์

อาจารย์ศิริเพ็ญ มากบุญ กรุณาให้คำปรึกษาในทุก ๆ เรื่อง เกี่ยวกับการเขียน
วิทยานิพนธ์

คุณมัญญ แก้วพิกุล กรุณาให้การสัมภาษณ์ แนะนำ ชี้แจง เกี่ยวกับโครงการ
พยากรณ์และเดือนการระบาศศตวรรษ ตลอดจนถึงเอกสารต่าง ๆ

คุณมานิต ฤชา กรุณาแก้ไขแบบสัมภาษณ์ อบรมนักศึกษา ก่อนออกสัมภาษณ์
เกษตรกร และให้ความสะดวกในการเก็บข้อมูล

นอกจากนี้ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญสาธร์ อาจารย์ ดร.นิวัตรา
คล้ายนาทร อาจารย์ธิดิศักดิ์ ไตรณ อาจารย์ศิริวัฒน์ สุนทรโรทก อาจารย์อำนาจ
พงศ์พานิชย์ คุณลำจวน ธนะธนิศ คุณสุภา หลายคงคา คุณสุรรัตน์ ศรีสุกุล และ
คุณราศรี วิทย์ไชยกิติคุณ.

จินตนา สุนทรโรทก

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการตารางประกอบ	ช
 บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	24
สมมุติฐานของการวิจัย	25
นิยามศัพท์	25
ขอบเขตของการวิจัย	26
ประโยชน์ที่จะได้รับ	26
2 ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
การผลิตข้าวและปัญหาในการผลิต	27
การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช	28
โครงการพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูข้าว	37
ทฤษฎีการสื่อสารและการเผยแพร่ข่าว	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	46
3 ระเบียบวิธีวิจัย	60
ประชากร	60
กลุ่มตัวอย่าง	60
เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ	61
ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การเก็บรวบรวมข้อมูล	62
กรรมวิธีทางข้อมูล	65
การวิเคราะห์ข้อมูล	66
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
5. สรุปผลวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	90
ผลการวิจัย	90
อภิปรายผล	94
ข้อเสนอแนะ	101
✓ บรรณานุกรม	104
ภาคผนวก	114
ภาคผนวก ก. - รายการตารางประกอบ	115
- แบบสัมภาษณ์	160
ภาคผนวก ข. - แผนส่งเสริมการเกษตร 2530 - 2534 จังหวัดชัยนาท	182
- จังหวัดชัยนาท	189
ประวัติผู้เขียน	193

รายการตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สถานภาพของ เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง	115
2	ค่าเฉลี่ยส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าฐานนิยม และพิสัยของภูมิหลัง ของประชากรและ เศรษฐกิจ	117
3	แหล่งหนี้สินของ เกษตรกร	118
4	หนี้สินของ เกษตรกร	119
5	ประสมการณ์ในการทำนาของ เกษตรกร	120
6	การเป็นสมาชิกกลุ่มโครงการและสหกรณ์	121
7	จำนวน เกษตรกรที่เป็น เจ้าของทรัพย์สินทางการ เกษตรและสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกในครัวเรือนจำแนกตามรายอำเภอ	123
8	ปัญหาที่ประสบในการทำนา	125
9	ความถี่การเปิดรับสื่อมวลชนในเรื่องทั่ว ๆ ไป จำแนกตามรายอำเภอ ...	126
10	รายชื่อหนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุ และโทรทัศน์ที่เลือกเปิดรับ	128
11	ช่วงเวลาที่ได้รับฟังวิทยุ ชมโทรทัศน์	130
12	การมีประสมการณ์ภายนอกสังคมของตนเอง	131
13	การเปิดรับข่าวสารทางการ เกษตรเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว จำแนกตามสื่อต่าง ๆ	132
14	การเลือกสื่อเพื่อรับข่าวสารเกี่ยวกับการพยากรณ์และเตือนการระบาดของ ศัตรูข้าว ลำดับที่ 1	133
15	การเลือกสื่อเพื่อรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ ลำดับที่ 2	134
16	ช่วงเวลาที่เกษตรกรต้องการ เข้ารับการอบรมตามโครงการพยากรณ์ และเตือนการระบาดของศัตรูข้าว	135
17	จำนวนเกษตรกรผู้มีความรู้เกี่ยวกับแมลงและศัตรูธรรมชาติ	136
18	จำนวนเกษตรกรที่รู้จักลักษณะการทำลายของศัตรูข้าว ระดับเศรษฐกิจ และการตรวจนับ	138

รายการตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
19	จำนวนผู้ปฏิบัติการในการกำจัดศัตรูข้าว	140
20	จำนวนเกษตรกรที่แสดงทัศนคติเกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ	143
21	การปฏิบัติตามโครงการพยากรณ์ฯ ของเกษตรกร	144
22	ความรู้ของเกษตรกรในการใช้สารเคมี	146
23	เกษตรกรที่มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการใช้สารเคมี	148
24	ประสบการณ์การใช้สารเคมี	150
25	ลักษณะการปฏิบัติเกี่ยวกับสารเคมี ของเกษตรกร	151
26	ประสบการณ์ของเกษตรกร เรื่องการแพ้สารเคมี	159